

Bijlage:

**VERSLAG van de Zomerexcursie 1916 in de
omstreken van Breda.**

Den 12^{en} Augustus stapte ik af aan het opgegeven adres voor de zomersamenkomst der Botanische Vereeniging. Ik vond er den Heer Lako en een boozen hotelhouder. Niet omdat deze man zoo boos van aard was of omdat ik iets misdreven had, maar de man was teleurgesteld, omdat er eenige kamers voor de bezoekers der vergadering gereserveerd waren en er nu slechts twee bezet werden. Ik ben er van overtuigd, dat de brave man toch wel zijn kamers verhuurd heeft, maar ik kan mij ook begrijpen dat hij ontschuld was over het slechte bezoek. Dat hij daarvan eerst ons een verwijt maakte, is menschelijk, maar niet juist, want wij waren ten slotte de braven; wie er niet is kan men moeielijk een standje geven.

In den avond sloot zich bij ons aan de Heer Jan G.

Sloff, terwijl den volgenden morgen vroeg de Heer A. W. Kloos Jr. zich bij het gezelschap voegde, waarna de vergadering de volgende dagen voltallig was. Vier personen van de 191 in Nederland verblijfhoudende leden! het is werkelijk niet te veel. Oorzaak? Slecht gekozen terrein? Verkeerde tijd? Toevallige omstandigheden? Ik weet het niet; misschien verschillende van die oorzaken samen, maar dan nog zouden er wel meer dan vier man samen kunnen zijn. Ik begin te gelooven dat de man met een plantenbus een anachronisme is geworden. Alleen voor jeugdige floristen is er nog wel eens iets te vinden, maar als men boven de 30 komt, is dat niet meer te doen. Men vindt ook geen enkele nieuwe plant meer, dus wat zal men dan nog zoeken naar die oude bekenden? Met *Championons* is dat wat anders, daar kan men nog op iederen tocht rariteiten ontdekken en de in elken mensch schuilende, in meer of mindere mate ontwikkelde hebzucht, is bevredigd. Maar met gewone planten? die kennen we immers alle en we weten nu wel zoowat waar men ze vinden kan.

Het is echter nooit het hoofddoel der zomervergadering geweest, om, gedurende de daaraan verbonden excursies, vreemde gewassen op te sporen; hoofddoel was het jaarlijks wederzien van oude bekenden, waardoor langzamerhand een nauwere' vriendschapsband gesloten werd. Juist zomers was het voor velen gemakkelijker of aangenamer eenigen tijd bijeen te komen en men koos daarvoor dan liefst plaatsen, die toch ook floristisch van belang zouden kunnen zijn en waar men zonder gezelschap meestal niet zou komen. Maar in deze eeuw heeft niemand meer tijd om eens enkele dagen samen te zijn, de finantiëele zorgen drukken zwaar en zijn de 253 leden der Vereeniging wel alle door vriendschapsbanden verbonden? De vereeniging is een wereldje in het klein geworden en in die nieuwe wereldorde gaat het oude te gronde. Of de leiders der floristische afdeeling zijn niet meer berekend voor hunne

taak òf de geheele afdeeling is uit den tijd. Er moet maar eens beproefd worden of anderen nieuw leven kunnen inblazen in de zomerbijeekomsten of dat zij aan ouderdomszwakte zullen te gronde gaan.

Toch hebben we het gezellig gehad met ons drieën, want de Heer Sloff was gelogeed in Ulvenhout en maakte alleen de excursies mede. De eerste dag werd besteed aan een tocht over het Speelhuis noordelijk langs de Mark over Strikberg oostwaarts naar den Oosterhoutschen weg tot laatstgenoemde plaats. Den tweeden dag bracht ons de stoomtram naar Stuivezand, van waar in westelijke richting over de Rijsbergensche heide langs de Pannehoef de Turfvaart en de Bijloop werden overgestoken en de moerassige landen, die de Lokker omgeven en deze zelf bezocht; een zeer interessant terrein, dat echter naar den zin van enkelen te snel moest verlaten worden om in noordelijke richting koersende Berk te bereiken en zoo te Etten aan te komen, waarna de tram ons weder in Breda bracht. Het gedeelte van dien tocht van af Berk werd echter door een geweldig onweer verstoord, zoodat op het laatste gedeelte niet meer naar planten kon uitgekeken worden. Den derden dag werd weder in noordelijke richting getogen, het nieuw gegraven kanaal overgestoken en zoo naar Zand, van hieruit in de Zeggepolder, een veelzeggende naam, maar die de onaangename eigenschap heeft in het bezit te zijn van wegen, die plotseling door een diepe en breede doorgraving niet verder te bewandelen zijn. Als men goed ziet, geeft de Stafkaart die doorgravingen ook juist aan, maar de argelooze wandelaar, figuurlijk gesproken, vliegt er toch in. Daarom werd op onze schreden teruggekeerd, bij Zand in oostelijke richting gewandeld, waarna bij Groot Meunikshof een deel over Wagenberg naar huis terugkeerde, een ander deel door vrij dorre bosschen zich naar Oosterhout begaf. De vierde dag was gewijd aan het Ulvenhoutsche en St.-

Annaborch, vandaar over Geersbroek naar Ulvenhout terug, alwaar de Mark nog even bezocht werd. Den volgenden morgen was ik nog alleen over en besteedde dien tijd om nog eens noordelijk van Breda den Maasdijk, het nieuwe Dijkje en het Meerdijkje te bezoeken, om volgens de kaart over een vlonder Strikberg te bereiken, maar in werkelijkheid was die vlonder er niet en moest ik langs denzelfden weg weer terug. Trouwens een zeer interessant gebied, waar nog veel nieuws aangeteekend kon worden. Nog zij vermeld dat op een avond een kleine tocht naar het Mastbosch werd ondernomen, om daar op aanwijzing van den Heer Kloos een der hybriden tusschen *Vaccinium Myrtillus* en *Vitus Idea* op te sporen.

Daar de verschillende tochten zeer ver uiteenliggen, zal ik ze dit jaar niet op een kaartje aanwijzen; zij, die in het bezit zijn van een verdeelde stafkaart, kunnen het onderzochte gebied volgen, dat door de volgende opgaven wordt aangeduid: Q4, 53, 14, 21, 23, 34, 41, 42, 43 en 44, 54, 14, 23, 31, 32, 33, 34, 41, 43, 63, 12, 14, 21, 22, 24, 32, 42, 43, 64, 11, 12, R4, 13, 41, 43, 44, 14, 33, 34, 21, 12, 14, 32, 43, 23, 21, 22, 24, 11, 12, 31, 21, 22, 24, 32, 13, 31, dus een 44-tal kwartierhokjes.

In het hierachter volgende overzicht der gevonden planten, zijn weder enkele gevoegd, die er thans niet gevonden werden, maar die op de onderzochte plaatsen door enkele der deelnemers er bij vorige excursies met zekerheid waren aangetroffen.

Omtrent den aard van het doorzochte terrein geven de gevonden soorten opheldering; opvallend was dat de bezochte plaatsen zich dikwijls karakteriseerden door wat er niet gevonden werd. Het ontbreken toch van planten, die men elders op soortgelijke terreinen aantreft, geeft aanleiding om de oorzaken na te speuren, die tot het ontbreken ter plaatse aanleiding geven.

In het hier volgende lijstje zijn weder met de letters

z.a. en a. aangeduid de planten, die op de gronden, waar zij thuis behooren, zeer algemeen of algemeen werden aangetroffen. De plaatsaanduiding is volgens het bekende systeem der indeeling van de stafkaart 1 : 50000 voor de Plantenkaartjes. Ik wijs er hierbij op, dat voor enkele belangrijke plaatsen van ons land uitmuntende nadrukken van de chromolithografische stafkaart tegen matigen prijs in den handel zijn gekomen, die bijgewerkt tot den laatsten tijd, het voordeel opleveren dat zij gemakkelijker te verkrijgen zijn en door een andere indeeling der bladen het punt van uitgang in het midden vertoonen. Zoo bestaat een dergelijke kaart voor Breda, waarbij deze stad het centrum van het blad vormt en niet zooals bij de stafkaarten 44 (Q4) en 50 (R4) juist op de grens dezer beide bladen voorkomt.

Achillea millefolia z.a., *A. ptarmica* z.a.; *Acorus* Q4, 53, 32; *Aegopodium* z.a.; *Aethusa* a.; *Agrimonia* *Eupatoria* Q4, 53, 34; *Agrostis alba* z.a., *A. canina* a., *A. vulgaris* z.a.; *Aira caespitosa* v.a., *A. flexuosa* a.; *Ajuga reptans* R4, 13, 44, 14, 33, 23, 22, 24, 11; *Alchemilla arvensis* a., *A. vulgaris* R4, 23, 22; *Alisma natans* Q4, 63, 14, 22, 24, R4, 21, 43, 32, 31, *A. Plantago* z.a., *A. ranunculoides* a.; *Allium vineale* Q4, 54, 34; *Alnus glutinosus* a.; *Alopecurus pratensis* a.; *Anagallis arvensis* Q4, 63, 21, R4, 31, 21, *A. tenella* R4, 31, 21; *Anemone nemorosa* R4, 13, 43, 44, 14, 33, 24, 11; *Angelica* a.; *Anthoxanthum odoratum* z.a.; *Anthriscus silvestris* a.; *Antirrhinum Orontium* Q4, 64, 12, R4, 21, 32; *Apera Spica venti* z.a.; *Arnoseris* z.a.; *Arrhenatherum* z.a.; *Artemisia vulgaris* Q4, 53, 34, 63, 43; *Asparagus officinalis* Q4, 63, 12; *Asplenium Ruta muraria* Q4, 54, 41; *Athyrium filix femina* a.; *Atriplex latifolia* Q4, 53, 32, 34, 54, 41, 43, R4, 32, 31; *Avena caryophylla* z.a., *A. flavescens* Q4, 53, 32, 34, 54, 14, 34, 41, R4, 13, 43, 23, 22, *A. praecox* z.a.; — *Batrachium divaricatum* Q4, 63,

32, 42, *B. heterophyllum* R4, 13, 44, *B. ololeucos* R4, 31, 22, *B. trichophyllum* R4, 32, 31; *Bellis* z.a.; *Berula* Q4, 53, 43, R4, 13, 41; *Betula verrucosa* en *pubescens* a., vooral de laatste aangeplant; *Bidens tripartitus* Q4, 53, 34, 41, 43, 44, 63, 22; *Blechnum* z.a.; *Briza* Q4, 53, 43; *Bromus mollis* z.a., *B. sterilis* Q4, 54, 41, R4, 21, 14; *Butomus* Q4, 63, 32, 42, — *Calamagrostis Epigeios* Q4, 54, 34, *C. lanceolata* Q4, 53, 14, 23, 32, 63, 14, 21, 32, R4, 21, 12; *Callitriche* sp. R4, 21, 14; *Calluna* z.a.; *Caltha* z.a.; *Campanula rotundifolia* z.a.; *Capsella* z.a.; *Cardamine pratensis* a.; *Carex arenaria* a.; *C. canescens* Q4, 53, 41; *C. distans* Q4, 53, 32, *C. disticha* Q4, 53, 21, *C. echinata* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, R4, 21, 43, *C. filiformis* Q4, 53, 14, 21, 32, *C. flava* v.a., *C. glauca* Q4, 53, 14, 21, 23, R4, 13, 44, 21, 43, 32, 13, *C. hirta* Q4, 53, 32, 34, 63, 32, R4, 13, 44, 31, 24, 32, 13, *C. leporina* Q4, 53, 43, 63, 14, 22, *C. panicea* v.a., *C. pilulifera* Q4, 54, 31, 43, R4, 14, 33, 31, 21, *C. Pseudocyperus* Q4, 63, 14, *C. pulicaris* Q4, 53, 32, *C. remota* R4, 13, 44, *C. riparia* Q4, 63, 14, 32, *C. rostrata* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, 63, 14, R4, 21, 43, *C. stricta* Q4, 53, 21, *C. vesicaria* Q4, 53, 32, 34, 63, 32, R4, 21, 43, *C. vulgaris* Q4, 53, 14, 21, 23, 41, 63, 24, R4, 21, 14; *Castanea* Q4, 54, 33, R4, 13, 44; *Centaurea jacea* z.a., *C. cyanea* z.a.; *Centunculus* R4, 14, 34; *Cerastium arvense* Q4, 53, 34, 43, 63, 12, 14, *C. glomeratum* Q4, 63, 21, 32, R4, 23, 22, *C. triviale* z.a.; *Ceratophyllum demersum* Q4, 63, 32; *Chaerophyllum* v.a.; *Chelidonium* R4, 23, 21, 24, 11; *Chenopodium album* z.a., *C. ficifolium* Q4, 53, 32, 34, *C. polyspermum* Q4, 63, 32, *C. rubrum* Q4, 53, 32, 43, R4, 31, 21; *Chrysanthemum Leucanthemum* z.a., *C. Parthenium* R4, 21, 32, *C. segetum* a.; *Cicendia* R4, 14, 34, 32, 13; *Cicuta* Q4, 53, 14, 32; *Cirsium anglicum* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, 41, 43, *C. arvense* z.a., *C. lanceolatum* Q4, 53, 34, 63, 12, 14, *C. palustre* z.a.; *Cladium* Q4,

53, 14, 23, 32, 41, 63, 21; *Comarum* a.; *Convallaria* R4, 13, 44, 14, 33, 24, 11; *Convolvulus sepium* z.a.; *Corylus* R4, 13, 44, 24, 11; *Corynephorus* z.a.; *Crataegus monogyna* v.a.; *Crepis virens* z.a.; *Cuscuta epithimum* Q4, 54, 31, R4, 14, 33, 21, 43, 23, 21, 24, 12, 31, 22, 24; *Cynosurus* z.a.; — *Dactylis* z.a.; *Daucus* v.a.; *Drosera rotundifolia* en *intermedia* a.; — *Elodea* v.a.; *Epilobium angustifolium* R4, 14, 33, 24, 12, 31, 21, 22, *E. montanum* R4, 13, 41, 23, 22, 24, 11, *E. palustre* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, *E. parviflorum* a., *E. roseum* R4, 13, 43; *Epipactis latifolia* R4, 13, 44, 23, 21, 22, 24, 11, 12, 31, 13; *Equisetum arvense* z.a., *E. limosum* a., *E. palustre* a.; *Erica* z.a.; *Eriophorum gracile* Q4, 53, 32, *E. polystachyum* a.; *Erodium cicutarium* Q4, 53, 43, 63, 12, 14, 32, *E. pimpinellifolium* algemeen op bouwland; *Erysimum cheirantoides* a.; *Erythraea Centaurea* R4, 24, 11, 12, 31, 21; *Eupatoria* R4, 13, 44, 14, 33, 34, *Euphorbia Helioscopia* Q4, 63, 32, *E. Peplus* Q4, 53, 34; *Euphrasia officinalis* z.a.; — *Festuca elatior* a., *F. gigantea* Q4, 63, 14, *F. Myurus* R4, 21, 14, 32, 31, 24, *F. ovina* z.a., *F. rubra* a.; *Filago minima* a.; *Fragaria vesca* R4, 13, 44, 14, 33, 23, 22, 24, 11; *Fraxinus* Q4, 63, 21; *Fumaria officinalis* R4, 24, 11; — *Galeopsis ochroleuca* v.a., *G. Tetrahit* a., *G. versicolor* Q4, 53, 41, 42; *Galium Aparine* Q4, 53, 34, 54, 23, 63, 14, R4, 24, 11. *G. Mollugo* v.a., *G. palustre* z.a., *G. saxatile* R4, 14, 33, 21, 43, *G. uliginosum* Q4, 53, 14, *G. verum* Q4, 53, 34, 43, 63, 21; *Genista anglica* a., *G. pilosa* R4, 14, 33; *Gentiana Pneumonanthe* a.; *Geranium molle* Q4, 53, 34, 41, 42, 54, 14, 63, 12, *G. pusillum* Q4, 54, 14, R4, 23, 22, *G. Robertianum* R4, 13, 44; *Geum urbanum* Q4, 54, 41, R4, 13, 41, 44, 23, 22, 24, 11, *G. rivale* R4, 13, 44; *Glechoma* z.a.; *Glyceria fluitans* z.a., *G. spectabilis* v.a.; *Gnaphalium silvaticum* Q4, 64, 12, *G. uliginosum* a.; — *Hedera* R4, 13, 44, 14, 33, 23, 22, 24, 11; *Heleocharis multicaulis* R4, 21, 43, 31, 22, 24,

H. palustris v.a., *H. uniglumis* Q4, 52, 21, 23, 32; *Helosciadium inundatum* Q4, 63, 21, 22, 24, 42, *Heracleum* a.; *Hieracium Pilosella* z.a., *H. tridentatum* Q4, 63, 21, 32, *H. umbellatum* z.a., *H. vulgatum* R4, 13, 44; *Holcus lanatus en mollis* z.a.; *Hordeum murinum* Q4, 53, 32, 34, 63, 43; *Hottonia* v.a.; *Humulus* v.a.; *Hydrocharis* v.a.; *Hydrocotyle* z.a.; *Hypericum Elodes* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, 41, 43, 63, 22, R4, 21, 43, 31, 22, *H. humifusum* v.a.; *H. perforatum* z.a., *H. quadrangulum* Q4, 63, 12, 14, R4, 24, 12, *H. tetrapterum* Q4, 53, 14, R4, 13, 43, 44, 14, 33; *Hypochoeris glabra* Q4, 53, 32, *H. radicata* z.a.; — *Illecebrum* a.; *Iris* a.; — *Jasione* z.a.; *Juncus bufonius* z.a., *J. capitatus* Q4, 54, 43, *J. effusus* z.a., *J. glaucus* Q4, 63, 21, *J. lamprocarpus* a., *J. squarrosus* a., *J. supinus* a., *J. silvaticus* z.a., *J. Tenageia* R4, 14, 34, *J. tenuis* z.a., — *Knautia* Q4, 53, 41; — *Lamium album* a., *L. purpureum* Q4, 63, 32; *Lampsana* v.a.; *Lappa minor* Q4, 54, 23; *Lathyrus pratensis* Q4, 53, 34, 63, 32, 42, 43, R4, 13, 43; *Lemna minor* a., *L. polyrrhiza* Q4, 63, 14, 32, *L. trisulca* Q4, 53, 14, 32, 63, 14, 21, 32, 42; *Leontodon autumnalis* z.a.; *Leonurus* R4, 24, 11; *Linaria vulgaris* a.; *Lolium multiflorum* v.a., *L. perenne* z.a.; *Lonicera* z.a.; *Lotus corniculatus en uliginosus* z.a.; *Luzula campestris* Q4, 63, 23, 54, 33, 63, 21, 32, R4, 13, 44, 14, 33, 31, 24, 32, 13, *L. multiflora* v.a., *L. pilosa* R4, 13, 44; *Lychnis diurna* Q4, 53, 41, 42, 63, 21, 32, 42, 43, R4, 23, 21, 22, 31, 24, *L. Flos cuculi* a., *L. vespertina* R4, 31, 22; *Lycopodium inundatum* Q4, 54, 33, R4, 14, 33, 23, 21, 31, 22; *Lycopsis* Q4, 53, 22; *Lycopus* a.; *Lysimachia Nummularia* z.a., *L. thyrsoflora* v.a., *L. vulgaris* z.a.; *Lythrum Salicaria* v.a., — *Majanthemum* R4, 13, 44, 14, 33, 23, 22, 24, 11; *Malva silvestris* Q4, 54, 14, 63, 12, 14, *M. vulgaris* Q4, 53, 34; *Matricaria* z.a.; *Medicago lupulina* v.a.; *Melampyrum pratense* v.a.; *Melilotus arvensis* Q4, 53, 32, 43; *Mentha aquatica* a., *M. arvensis*

a., *Menyanthes* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, 63, 12, 14, 21, 22, 24, 32, 42; *Mercurialis annua* Q4, 54, 23; *Moehringia* R4, 13, 41, 23, 22, 24, 11; *Molinia* z.a.; *Myosotis caespitosa* Q4, 53, 41, *M. intermedia* v.a., *M. palustris* a., *M. versicolor* Q4, 63, 32, R4, 23, 21; *Myrica* a.; *Myriophyllum verticillatum* Q4, 53, 21, — *Nardus* z.a.; *Narthecium* R4, 14, 33, 21, 43, 24, 12; *Nasturtium amphibium* v.a., *N. officinale* Q4, 63, 42, R4, 13, 44, 24, 11, *N. palustre* Q4, 53, 34, 63, 24, *N. silvestre* v.a.; *Nuphar* v.a.; *Nymphaea* a.; — *Oenanthe fistulosa* v.a., *O. Phelandrii* a.; *Oenothera biennis* R4, 24, 11; *Ononis spinosa* Q4, 53, 34; *Orchis maculatus* Q4, 53, 41, R4, 14, 33, *Ornithopus* z.a.; *Osmunda* a.; *Oxalis Acetosella* R4, 13, 44, *O. stricta* z.a.; — *Panicum Crus Galli* a.; *Papaver Argemone* Q4, 53, 32, *P. dubium* Q4, 53, 34, 54, 34, 43, *P. Rhoeas* v.a.; *Pastinaca* Q4, 53, 32; *Pedicularis palustris* v.a., *P. silvatica* Q4, 54, 34, R4, 14, 34, *Peplis* v.a.; *Phalaris arundinacea* v.a.; *Phragmites* v.a.; *Phyteuma spicatum* R4, 13, 44, 14, 33; *Pinus silvestris* algemeen aangeplant; *Plantago Coronopus* R4, 21, 32, *P. lanceolata* en *P. maior* z.a.; *Poa annua* z.a., *P. pratensis* Q4, 53, 34, *P. serotina* Q4, 63, 14, 32; *Polygala vulgaris* v.a.; *Polygonatum multiflorum* Q4, 54, 33, R4, 13, 44, 21, 14, 32, 13; *Polygonum amphibium* a., *P. aviculare* z.a., *P. Convolvulus* z.a., *P. Hydropiper* a., *P. laphatifolium* z.a., *P. mite* R4, 32, 31, *P. minus* R4, 13, 43, *P. nodosum* Q4, 53, 34, 63, 32, R4, 24, 11, *P. Persicaria* z.a.; *Polypodium* z.a.; *Polystichum spinulosum* a., *P. Thelypteris* Q4, 53, 14; *Populus tremula* v.a.; *Potamogeton lucens* Q4, 63, 22, 24, R4, 13, 43, *P. natans* a., *P. obtusifolius* Q4, 53, 21, *P. pectinatus* R4, 13, 43, *P. perfoliatus* Q4, 53, 34, R4, 13, 43, 23, 21, *P. polygonifolius* Q4, 53, 23, R4, 14, 34, 21, 43; *Potentilla anserina* z.a.; *P. procumbens* a., *P. reptans* a., *P. Tormentilla* z.a.; *Primula elatior* R4, 13, 44, 14, 33, 24, 11; *Prunella* z.a.; *Prunus Padus* v.a.,

P. spinosus Q4, 53, 42, 63, 12, 14; *Pteris* a.; *Pulicaria dysenterica* Q4, 53, 32, 63, 22, 24; — *Quercus Robur* algemeen aangeplant; — *Radiola* a.; *Ranunculus acris* z.a., *R. Flammula* z.a., *R. Lingua* Q4, 53, 14, 63, 14, 22, *R. repens* z.a.; *R. sceleratus* Q4, 54, 23, R4, 23, 22, *Raphanus* a.; *Rhamnus catarctica* Q4, 53, 23, R4, 14, 44, *R. Frangula* z.a.; *Rhinanthus maior* Q4, 53, 43, 63, 21, R4, 23, 21, *R. minor* Q4, 53, 41; *Rhynchospora alba* a., *R. fusca* v.a.; *Robinia* Q4, 53, 43; *Rosa dumetorum* ? R4, 21, 14; *Rubus caesius* v.a., *R. Idaeus* Q4, 53, 42, R4, 13, 44, 14, 33, 31, 21, 32, 13; *Rumex Acetosa* z.a., *R. Acetosella* z.a.; *R. conglomeratus* a., *R. crispus* v.a., *R. Hydrolapathum* a., *R. maritimus* Q4, 53, 34, *R. obtusifolius* z.a., *R. pratensis* Q4, 63, 14, 32, *R. sanguineus* Q4, 54, 41, R4, 13, 43. — *Sagina procumbens* a.; *Sagittaria* a.; *Salix alba* R4, 23, 21, *S. aurita* z.a., *S. caprea* Q4, 63, 14, R4, 21, 32, *S. cinerea* z.a., *S. purpurea* Q4, 53, 14, 63, 32, *S. repens* z.a., *Samolus* Q4, 63, 21, 24, 42, *Sanguisorba officinalis* a.; *Sarothamnus* z.a.; *Saxifraga granulata* komt overal op beekklei voor; *Scirpus caespitosus* Q4, 53, 21, 54, 34, R4, 14, 33, 21, 32, 43, 24, 12, 31, 22, 24, *S. fluitans* a., *S. lacustris* Q4, 53, 14, 23, 63, 12, 21, 22, 24, 32, R4, 23, 21, *S. pauciflorus* Q4, 53, 21; *Scleranthus annuus* z.a., *S. perennis* R4, 31, 24; *Scrophularia nodosa* Q4, 53, 41, 54, 14, 23, 32, 41, R4, 13, 43, 44; *Scutellaria galericulata* a., *S. minor* Q4, 53, 23, R4, 14, 34, 21, 14, 43, 31, 24, 32, 13, 31; *Sedum purpureum* Q4, 63, 14; *Senecio aquaticus* Q4, 53, 21, 34, 54, 43, 63, 22, 24, 32, *S. erucifolius* Q4, 53, 34, *S. Jacobaea* z. a., *S. paludosus* Q4, 63, 24, *S. silvaticus* a., *S. viscosus* Q4, 54, 33, *S. vulgaris* a.; *Setaria viridis* Q4, 53, 44, 54, 14; *Sinapis avensis* Q4, 53, 34, 63, 32; *Sisymbrium officinale* z.a.; *Sium* a.; *Solanum Dulcamare* a., *S. nigrum* a.; *Solidago* R4, 13, 43, 44, 14, 33, 34, 23, 22, 24, 11, 12; *Sonchus arvensis* Q4, 53, 34, 63, 42.

S. asper a., *S. oleraceus* Q4, 53, 32, 63, 12, R4, 13, 41, 43, *Sorbus* z.a.; *Sparganium minimum* Q4, 53, 21, 23, 32, 63, 14, 21, 22, 24, *S. ramosum* Q4, 53, 23, 34, 63, 12, 21, 22, 42, *S. simplex* Q4, 53, 23, 32, 34, 63, 21, 22, 24, 42; *Spergula arvensis* z.a.; *Spergularia rubra* Q4, 53, 41, R4, 21, 32, 43, 31, 22, 24, 32, 13, 31; *Spiraea* a.; *Stachys arvensis* Q4, 54, 33, R4, 32, 13, *S. palustris* v.a., *S. silvatica* R4, 13, 44, 23, 22, 24, 11; *Stellaria graminea* z.a., *S. glauca* v.a., *S. Holostea* R4, 13, 43, is natuurlijk algemeener, *S. media* z.a., *S. uliginosa* R4, 13, 44, 21, 32; *Stratiotes* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, 63, 14, 21, 22, 24, 32; *Succisa* z.a.; *Symphytum* v.a.; — *Tanacetum* v.a.; *Taraxacum* z.a.; *Teesdalia* Q4, 53, 34, 44, 54, 32, R4, 31, 24, 32, 31; *Teucrium* Q4, 53, 42, 54, 32, 63, 32, R4, 13, 44, 14, 33, 21, 32, 23, 22, 24, 11, 12, 31, 24, 32, 13, 31; *Thrinchia* Q4, 53, 32, 63, 21; *Thymus* Q4, 63, 12, 14, 21, R4, 14, 33; *Thysselinum* a.; *Torilis Anthriscus* Q4, 54, 34; *Tragopogon pratensis* Q4, 53, 34; *Trifolium arvense* Q4, 53, 23, 41, 42, 43, 54, 34, 43, 64, 12, *T. fragiferum* Q4, 53, 14, 21, 32, 63, 21, 24, 42, *T. hybridum* a., *T. minus* z.a., *T. pratense* z.a., *T. procumbens* Q4, 53, 32, 43, *T. repens* z.a., *Triglochin palustre* Q4, 53, 14, 21, 32; *Triodea* z.a.; *Triticum repens* v.a.; *Tussilago* R4, 24, 12, *Typha angustifolia* Q4, 53, 14, 32, 41: — *Ulex* R4, 14, 34, 24, 12; *Urtica dioica* z.a., *U. urens* v.a.; *Utricularia intermedia* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, *U. minor* Q4, 53, 14, 21, 23, 32, 43, *U. vulgaris* Q4, 53, 14, 23, 32; — *Vaccinium Myrthillus* z.a., *V. Vitis idaea* in het Mastbosch, alwaar ook de hybride tusschen beide soorten; *Valeriana dioica* Q4, 63, 14, 21, 22, 24, 32, *V. officinalis* a.; *Verbascum Schraderi* R4, 24, 11; *Veronica Anagallis* R4, 13, 44, *V. arvensis* Q4, 53, 23, 41, 63, 12, R4, 24, 12, *V. Beccabunga* R4, 13, 44, *V. Chamaedrys* Q4, 54, 14, *V. officinalis* Q4, 54, 34, R4, 21, 32, 24, 11, *V. scutellata* a., *V. serpyllifolia* Q4, 53, 34; *Viburnum* v.a., *Vicia angustifolia* z.a., *V. Cracca* z.a.,

V. hirsuta a.; *Viola canina* a., *V. palustris* Q4, 53, 41, 43, 63, 22, R4, 14, 34, 21, 43, *V. silvatica* a., *V. tricolor* z.a.

Ten slotte werden nog verzameld *Plantago aristata* in Q4, 53, 34 en *Spiraea tomentosa?* in Q4, 54, 34; de eerste bij de uitmonding van het nieuwe kanaal, de andere tusschen hakhout, ver van menschenlijke woningen verwijderd.

Ik wil aan deze plantenlijst geen opmerkingen toevoegen. De omstreken van Breda zijn verre van onbekend. Reeds in 1826 verscheen een „Eerste naamlijst van Zigtbaar-bloeiende Planten, welke in de omstreken van Breda gevonden worden” door J. A. B. Kuypers van Wäschenning, in 1828 gevolgd door een tweede lijst. In het Kruidkundig Archief (2. II. p. 143) publiceerde N. van Aken, apotheker te Breda, een opgave van planten, die hij gedurende de jaren 1868—1875 in de buurt dier stad waargenomen had. Ook hield de Vereeniging voor de Flora van Nederland in 1852 een 4 daagsche excursie in de omstreken van Breda, waarbij omstreeks 300 phanerogamen waargenomen werden, die alle zijn opgenomen in de lijst, die als Supplement tot het eerste deel van den Prodrômus werd gepubliceerd. Zie Kruidk. Arch. 1. III. p. 319 en 494. Daar op de in 1916 gehouden excursie 455 phanerogamen werden opgeteekend, mag men aannemen dat het onderzoek grondig heeft plaats gevonden.

Voor hem, die belangstelt in de Flora van de omstreken van Breda zijn hier de bronnen vermeld, waaruit hij de noodige gegevens kan putten. Ook in later jaren zijn verschillende tochten naar Breda ondernomen, waarvan de belangrijkste resultaten in den nieuwen Prodrômus zijn weggelegd; vooral van uit Dordrecht werden en worden nog herhaaldelijk excursies naar dit belangrijke floristische gebied gemaakt, die onze kennis van de daar voorkomende planten steeds verrijken.

Diepenveen, Jan. 1917.

VUYCK.

